

AKO 13

AKDENİZ OPERA ve BALE KULÜBÜ KÜLTÜR - SANAT DERGİSİ / 16

VERDI'nin "Ölü" Operası

**I DUE
FOSCARI**

Los Angeles Operası'nda

**Gülsin
ONAY**

Kapak görseli: Gülsin Onay

Berlin Açık Hava
Klasik Müzik Festivali

**7. Leyla Gencer
Şan Yarışması**

MDOB Sezon Açılış Konseri

**CARMINA
BURANA**

Mersin
Yeni Kültür Merkezine
Kavuşuyor.

Verdi'nin “Yeniden Diriltilemeyecek Kadar Ölü” Operası I Due Foscari (İki Foscari) Los Angeles Opera'da Dirildi

19. yüzyılın sonunda “bugün tamamen unutulup gitmiş bir eserdir”, 20. yüzyılın ortasında da “yeniden diriltilemeyecek şekilde ölü” şeklinde nitelendirilen, Verdi'nin ilk operalarından *I Due Foscari* (İki Foscari), Los Angeles Opera tarafından 2012-13 sezonunun açılış eseri olarak sahnelendi.

I Due Foscari ünlü tenor Plácido Domingo'nun başrolde (tenor değil de bariton rolü) oynadığı bu prodüksiyonla unutulmadığını ve sapasağlam ayakta durduğunu gösterdi. Verdi'nin büyük yapıtlarından Don Carlos'un öncüsü niteliğine olan bu eser, politik temalar ve aile trajedisini konu alıyor. Librettosunun alışılmış opera normlarına ne kadar uygun olduğu tartışmaya açık olsa da Verdi'nin müziğinin son derece tatmin edici olduğu kesin.

I Due Foscari elbette ki Verdi'nin en bilinen ve sevilen operaları arasında yer almıyor. Çok sayıda başeser bestelemiş bir bestecinin operaları arasında hepsinin aynı konumda olmasını beklemek de anlamsız olurdu zaten. Prömiyerinin üzerinden birkaç sene geçtikten sonra Verdi'nin kendisi bile operayı kişisel standartlarına göre biraz dekdüze bularak bir mektubunda; “baştan sona değişmeyen bir renk hakim” diyordu. Ama bunun yanısıra büyük opera ustası Gaetano Donizetti'nin *I Due Foscari*'yi izledikten sonraki değerlendirmesi, “bu operayı ancak Verdi gibi bir dahi müzisyenin yazmış olabileceği” şeklindeydi.

Los Angeles Opera'nın 2012-13 sezonunu açan Verdi'nin *I Due Foscari* (İki Foscari) operasında Plácido Domingo 15. yüzyıl Venedik Dükü Francesco Foscari rolünde.
Los Angeles, Ekim 2012 (Foto: Robert Millard).

I Due Foscari

Eserin Tarihçesi

1844'de, bestecinin 31 yaşındayken yazdığı ve dört ay içinde bitirdiği *I Due Foscari*, Verdi'nin librettist Francesco Maria Piave ile *Ernani*'yi takip eden ikinci ortak çalışması ve bestecinin Roma'da sahnelenmek üzere yazdığı ilk operadır. *I Due Foscari*'nin konusu Verdi'nin kasvetli temalara dayanan operaları arasında bile en kasvetlisi olarak biliniyor. Eserin kasvetli olduğu doğru ama neyse ki sıkıcı değil.

I Due Foscari, Venedik Dükalığı'nın aileler arası iktidar mücadelesini fon olarak kullanıp baba-oğul ilişkisini inceleyen bir eser. Olaylar 15. yüzyılın ortalarında Venedik'te geçer. Özet olarak, Venedik Dükalığı'nın güçlü Onlar Konsülü'nün (Consiglio dei Dieci) kararlarına karşı gelemeyerek kendi oğlu Jacopo'yu sürgüne ve dolaylı olarak ölüme mahkûm etmek zorunda kalan 84 yaşındaki Venedik Dükü Francisco Foscari, oğlunun ölümünden sonra Düklikten azledilir. Bundan sonra baba Foscari de çok kısa bir süre yaşar. Yani bu kasvetli esere adını veren iki Foscari, baba ve oğuldur. Oğul Foscari'nin eşi Lucrezia Contarini ise kocasının sürgüne gönderilmesini ne pahasına olursa olsun önlemek istemektedir. Ama sürgün önce oğula, sonra da Düke ölüm getirir.

Baba Foscari'nin, vatan hainliği ile suçlanan oğlunun masumiyetine inandığı halde, onu kurtarmak için Onlar Konsülü'nün kararına karşı gelmesi Venedik'in politik dengesi içinde olanaklıdır. Foscari'lerin baş düşmanı olan Loredano'nun sarsılmaz inancı babası ve amcasını katledenlerin Foscari'ler olduğudur. Loredano adaletin ancak bu iki Foscari'nin ölümü ile yerine geleceğine inanır. Gerçekten de eserin sonunda Foscari'lerin ölümü ile Loredano öcünü almış olur.

Verdi'nin librettisti Francesco Maria Piave, operanın librettosu için Lord Byron'un 19. yüzyıl başlarında kaleme aldığı nazım piyesinden yararlandı. Byron'un piyesi gerçek tarihsel olayları ve yaşamış kişileri malzeme olarak kullanır. Piyenin çizgisini yakından takip eden operanın öyküsünde de herhangi bir sürpriz, beklenmedik bir gelişme, şaşırtıcı bir olaylar zinciri yer almıyor. İzleyici

Foto: Robert Millard

Plácido Domingo (Francesco Foscari) ve Marina Poplavskaya (Lucrezia Contarini) LA Opera'nın *I Due Foscari*'sinde

bir faciadan öbürüne sürükleniyor. William Berger'in espirili ifadesiyle; "Byron'un piyesinde de olduğu gibi, operada dramadan çok şiirsellik vardır. Pek bir olay gözlenmez. Alınacak bir büyük karar, ahlâki bir çıkmaz gibi trajedinin doğal gereçlerinden hiçbiri yoktur. Başroldeki karakterleri ilk gördüğümüzde üzgündürler. Sonra daha üzgün olurlar. Sonra da ölürlük. Perde iner ve opera biter."

Operada aile ilişkileri, kıskançlık, umutsuzluk, çaresizlik, aşk, intikam, vatan hasreti, devlet otoritesi ile birey hakları gibi temalar ön plana çıkarılarak, bunlar dinleyicinin normal beklentisi olan aksiyonun yerini alıyor.

Verdi'nin Librettistleri

Verdi'nin beraber çalıştığı librettistlerin önde gelenleri arasında, *Temistocle Solera* (*Oberto, Nabucco, I Lombardi, Giovanna d'Arco, Attila*), *Francesco Maria Piave* (*Ernani, I Due Foscari, Macbeth, Il corsaro, Rigoletto, La traviata, Simon Boccanegra, La forza del destino*) ve *Salvatore Cammarano* (*Luisa Miller, Il trovatore*) vardı. Librettolar da genellikle edebiyat dünyasının iyi bilinen eserlerinden uyarlanarak kaleme alınmıştı. Örneğin *Macbeth, Otello* ve *Falstaff, Shakespeare'den; Giovanna d'Arco, Luisa Miller, I masnaderi* ve *Don Carlos, Schiller'den; Ernani* ve *Rigoletto, Victor Hugo'dan; La traviata, Alexander Dumas'dan* alınarak yazılmıştı.

Verdi'nin *Il corsaro* ve *I Due Foscari* librettoları ise Lord Byron'dan adapte edilmişti. *I Due Foscari* için Piave, Byron'un 1821 tarihli beş perdelik nazım piyesi *İki Foscari*'yi (*The Two Foscari*) kullanarak tutarlı ve özü sağlam bir libretto yazdı.

Ernani'nin *La Felice*'deki başarısından sonra Verdi, *I Due Foscari*'yi de Venedik için yazmayı planlamıştı. Bunun önde gelen nedeni, öykünün Venedik'te geçiyor olmasıydı. Ama Byron'un piyesinde yer alan Foscari, Contarini, Loredano gibi ailelerin soyundan gelen ve aynı soyağları taşıyan nüfuzlu kişiler hâlâ Venedik'te yaşıyorlardı. Bu nedenle operanın sansürde takılması ve hatta Venedik'te bir skandala neden olması mümkündü. Örneğin Byron'un oyununda *Lucrezia* (Byron'un kullandığı isim Marina) *Dük Foscari*'ye Onlar Konsülü'nü Venedikliler'in pek hoşuna gitmeyecek nitelikte olan şu sözlerle betimliyor:

Canavar ruhlu insan kalıntıları,
Bir ayakları çukurda, bunaklık akıntıları hariç
Gözyaşı değmemiş donuk gözleri
Uzun beyaz, seyrek saçları, titreyen elleri
Kalplerinin katılığınca felçli, yönetici, komplocu,
Yaşam sanki melun göğüslerinin içinde çoktan tükenmiş
Duygulardan başka bir şey değilmiş gibi
İnsan hayatını söndürenler.

Operanın librettosunda mekân olarak Venedik'i kullanmaya devam etmekle beraber, projenin Roma'da sahnelenmek üzere yazılması daha uygun olacaktı.

Jacopo Foscari'nin sürgüne gönderilmeden önce ailesi ile son görüşmesini gösteren bir tablo. Tablonun kompozisyonundaki canlılık, gerilim ve hareket dikkati çekiyor.
[Ressam Francesco Hayez (1791-1882), 1840, Gallerie d'Italia - Piazza Scala, Milano].

I Due Foscari'nin Verdi'nin Diğer Operaları Arasındaki Yeri

Giuseppe Verdi, arka arkaya yazdığı unutulmaz eserleri *Rigoletto* (1851), *Il trovatore* (1853), *La traviata* (1853); ve daha sonraki şaheserleri – özellikle, *Un ballo in maschera* (1859), *La forza del destino* (1862), *Don Carlos* (1867), *Aida* (1871) ve *Falstaff* (1893) ile 19. yüzyılın en büyük opera bestecileri arasında yer alır.

Verdi'nin ilk dört operası *Oberto* (1839), *Un giorno di regno* (1840), *Nabucco* (1842) ve *I Lombardi*, Milano'nun ünlü La Scala'sında sahnelenmek üzere yazılmıştı. Bunlardan *Un giorno di regno*'nun başarısızlığının doğurduğu moral bozukluğunu zar zor atlatan besteci, *Nabucco* ve daha sonra, 1844 yılında Venedik'te La Fenice'de prömiyeri yapılan beşinci operası, *Ernani* ile üne kavuştu. *I Due Foscari* Verdi'nin altıncı operasıdır. Burada müzik gerilimli, doku yoğun ve orkestrasyon renklidir ama özellikle *Ernani*'ye kıyasla zamanın opera anlayışına aykırı özellikler içerir. Herşeden önce gününün standartlarına göre çok değişik bir stili ve konusu vardır; içe kapanık olduğu gibi, genç aşkların, serenatların, kıskançlığın ve aldatmaların yer almadığı, gösterişi az bir operadır. Üstelik alışılmamış bir şekilde, baş rol çok yaşlı bir adam için yazılmıştır.

Operanın Eleştirileri

Verdi'nin biyografisi yazarı Francis Toye, *I Due Foscari*'yi şöyle eleştiriyor: “*I Due Foscari* iyi bir opera olmamasına rağmen müziğin merak ve hayranlık uyandıran yerleri yok değil. Bunlar bestecinin çok daha sonra bestelediği ve önemli eseri olan *Simon Boccanegra*'nın denemesi gibi.”

“*The Master Musicians*” kitap serisi için Verdi'nin hayatını ve eserlerini kaleme alan eleştirmen Dyneley Hussey, *I Due Foscari* için “yeniden diriltilemeyecek şekilde ölü” (*dead past revival*) ve “[prömiyerinde] bilet fiyatlarının yüksek olması bir etken olmakla beraber başarısızlığı zaten hakettiği” ifadelerini kullanıyor. Ama “yeniden diriltilemeyecek şekilde ölü” olan bu eseri dinleyen usta Donizetti'nin de bu opera nedeni ile besteciye bir dahi olarak nitelendirdiğini de söylemeden geçmiyor. Dyneley, kitabının sonunda yer alan Verdi'nin eserlerinin kronolojik listesinin 1844 yılına ait girdisine ise; “*Ernani*, 9 Mart tarihinde Venedik Teatro La Fenice'de ilk kez oynandı. Büyük bir başarı kazanan bu opera aynı sene İtalya'da on dört ayrı şehirde sahnelendi. Bunun ardından *I Due Foscari*'nin prömiyeri, Roma Teatro Argentina'da 3 Kasım'da yapıldı. Bu opera ılımlı bir şekilde karşılandı.” bilgisini veriyor.

1887 yılında, Verdi daha hayatta iken yazan Blanche Roosevelt; “*Ernani* Verdi için bir zaferdi. Ama bunun ardından gelen *I Due Foscari* neredeyse bir fiyaskoydu. Bugün tamamen unutulup gitmiş bir eserdir” demekteydi. Bu satırların kaleme alındığı yıllarda Verdi, Shakespeare'den uyarlanan son büyük eseri *Falstaff*'ı daha bestelememişti bile.

Verdi'nin kendisi ise librettonun özetini okuduktan sonra librettisti Piave'ye yazdığı mektupta şöyle diyordu: “Oyunun operaya uygun olacak nitelikte dramatik görkemi olmadığı dikkatimi çekti. Lütfen bütün becerini kullanarak özellikle birinci perdede dikkati çekecek sükseli birşeyler yarat... bunun üzerinde uğraşmaya değer, çünkü konuyu ilginç buluyorum, hassas ve dokunaklı sahnelerle dolu.” Buna ek olarak Verdi Piave'den, Byron'un beş perdelik oyununu üç perdeye indirmesini istemişti.

Operanın açılış gecesi Verdi'nin umduğu kadar başarılı değildi. Ama başarısız da sayılmazdı. Idarenin bilet fiyatlarına zam yapmış olması dinleyicileri olumsuz etkilemişti. Buna ek olarak, açılış gecesinde rol alan sanatçıların keyfi de pek yerinde değildi. Bütün bunlara rağmen eserin bitiminde Verdi yedi kez sahneye davet edildi. Üç sene sonra Piave'ye yazdığı bir diğer mektupta ise “Doğal içeriği karamsar ve kasvetli olan konularda müthiş sıkıcı bir sonuç elde etmek mümkün – örneğin *I Due Foscari*'de olduğu gibi. Bu operaya baştan sona değişmez bir renk hakim.” diyordu. Verdi'nin bile sonradan pek sıcak bakmadığı bu operanın gerçekten hassas ve dokunaklı olması ve müziğin bunu mükemmel şekilde ifadesi herhalde eserin olumlu niteliklerini oluşturuyor.

20. yüzyıl eleştirmenlerinin genel görüşü ise *I Due Foscari*'nin pek de hak etmediği bir şekilde ihmal edilmiş bir opera olduğudur.

I Due Foscari'nin 3 Kasım 1844'de prömiyerinin yapıldığı Roma'daki Teatro Argentina'nın 1747 yılındaki görünüşü.
(Ressam Giovanni Paolo Panini (1692–1765), Louvre Müzesi).

Tarihsel Foscariler

Francesco Foscari (1373-1457), 1423 yılında Venedik Dükü oldu. Otuzdört sene gibi uzun bir zaman Venedik'i idare etti. Francesco'nun Dük olduğu senelerde Venedik Akdeniz'in en büyük gücü olmaya aday bir ülkeydi. Francesco'nun çocukları arasında genç yaşta vebaya kaybetmediği bir tek Jacopo vardı. 1444 yılı baba-oğul Foscariler'in trajedisinin başlangıcı oluyor. Jacopo yabancılardan aldığı rüşvetler nedeniyle sürgüne gönderildi. Bundan dört sene sonra kendisini mahkûm eden Onlar Konsülü'nde yer almış olan bir politikacının katlinden sorumlu olarak tekrar cezalandırıldı ve bu sefer Girit'e sürüldü. 1456'da Onlar Konsülü'ne Girit valisinden, altı senedir Girit'te sürgünde yaşamakta olan Jacopo'nun Milano Dükü Francesco Sforza ve daha birkaç sene önce İstanbul'u fethetmiş olan Fatih Sultan Mehmet ile gizlice yazıştığı ve hem Girit'i hem de Venedik'i büyük tehlikeye düşürdüğü haberleri geldi. Jacopo Venedik'in düşmanları ile işbirliği yapmak ve vatan hainliği suçlarıyla Venedik'te yargılandı, hüküm giydi ve tekrar sürgüne gönderildi. Venedik'ten ayrıldıktan hemen sonra 1457'nin başında Girit'te öldü. Kedere boğulan ve ülkeyi yönetmekte güçlük çeken yaşlı Francisco, zaten düşmanları ile dolu olan Onlar Konsülü'nün dayatmasıyla devletin başından inmek zorunda kaldı. 1457'de yerine Dük olan Pasquale Malipiero'nun Venedik Dükü ilan edilmesinden iki gün sonra da öldü.

Foscariler'in başına gelenler ve sonunda düşmanları Loredano'nun muzaffer olması hangi ailenin haklı olduğunu kesin olarak belirlemiyor. Jacopo gittikçe daha güçlenen Onlar Konsülü'nün kurbanı mıydı, yoksa Konsül kendisine sadece sürgün cezası vererek Dükün oğlunun aslında çok daha ciddi olan suçlarını görmezlikten mi geldi?

19. yüzyılın sonunda Venedik'te Foscari sarayının görünüşü. (en sağdaki yapı) (Library of Congress fotoğraf koleksiyonu)

Venedik Dükü
Francesco Foscari'nin
portresi.
(Graviür, New York
Halk Kütüphanesi
resim koleksiyonu).

Francesco Foscari ve Fatih

Francesco Foscari ile Fatih arasındaki ilişkilerin de genellikle çalkantısız geçtiği düşünülür. Venedik Dükü için olası önemli olan şey ticaretti; Venedikliler "Önce Venedikli, sonra Hristiyanız" (Siamo Veneziani, poi Cristiani) ilkesi altında Osmanlılar'la olan ilişkilerini sürdürdüler.

Fatih'in oğulları Mustafa Çelebi ve Beyazid'in sünnet düğünü için 1457'de Francesco Foscari'ye yazdığı davetiye mektubunu, Franz Babinger Fatih Sultan Mehmed ve Zamanı kitabında şöyle aktarıyor:

"Sultan, Belgrad seferinden sonraki yılın tamamını Edirne'deki sarayında geçirmişti anlaşılan. 17 Mart'ta Venedik Dükü Francesco Foscari'ye bir mektup yazarak, oğulları Beyazid ile Mustafa'nın sünnet düğününe davet etti. Mektubu Signoria'ya "kölesi" Caracoxo (Kara Hüseyin, Hasan?) ile gönderdi. Daha önce de Doğulu emirlere benzer mektuplar yazmıştı. Bunların arasında bacanağı, Sinop emiri İsmail Bey de vardı. Venedik'e gönderdiği - İtalyanca çevirisi korunmuş olan bir mektup şöyledir:

"Yüce hükümdar ve büyük emir Sultan Mehmed Bey'den, en mükemmel, en şanlı, en soylu, en basiretli, en güçlü, en takdire şayan ve muhterem, sevgili sayın babamız ünlü Venedik Signoria'sı Dük'e. Hükümdar olarak Haşmetmeablarını ve danışmanlarını saygıyla selamlıyoruz. Haşmetmeablarına, Allah'ın yardımıyla oğullarımızın sünnetini (nozze, düğün) kutlayacağımızı bildirmek istiyoruz. Haşmetmeablarına karşı barışçıl ve dostça hisler besliyoruz. Buradaki kölemizden sizin de bize karşı aynı şeyi hissettiğinizi öğrendiğimizden, kölemiz Kara Hasan'ı ["Caracoxo"] göndererek, sizi geleneklerimize uygun bu törene katılmaya, sevincimizi paylaşmaya davet ediyoruz. On Yedi Mart 1457."

Francesco Foscari'den bu daveti uygun bir bahaneyle reddetmesinin beklendiği açıktı. Foscari de bunu yaptı zaten."

I Due Foscari'den Onlar Konseyi ile bir sahne (Foto: Robert Millard).

I Due Foscari'nin Müziksel Özellikleri

Operada girift 15. yüzyıl Venedik politikası arka plana atılmıştır. Önemli olan Foscari'lerin aile trajedisidir;

Francesco'nun ülkenin başında olduğu halde kanunlar ve Onlar Konsülü karşısındaki çaresizliği, hayatta kalan son oğlundan ayrılma acısı, bunun yanı sıra Jacopo'nun eşi Lucrezia'nın kocasını kaybetme korkusu, Jacopo'nun da hapis, işkence ve sürgün kabuslarıdır.

Operanın en ilginç taraflarından biri Verdi'nin ilk kez bir eserin ana karakterleri için özel temalar kullanmış olmasıdır. Bu nedenle I Due Foscari'nin Verdi'nin

geliştirdiği ve daha sonra La forza del destino, Aida, Otello ve Falstaff'ta başarı ile kullandığı müziksel dilde özel bir yeri vardır. Wagner'in kendine malettiği geniş kapsamlı senfonik Leitmotif'ler gibi olmasa da, Verdi'nin kişilere ve belli sahnelere özgün kullandığı melodiler dinleyiciye daha önce geçen olayları hatırlatır, müzikal ipuçları verir. Bunlar kartvizit denebilecek, pek değişmeyen fragmanlardır. Bu yöntem aynı zamanda öykünün dramatik yapısını da kuvvetlendirir.

Tarih itibariyle baktığımızda Verdi ve Wagner'in kullandığı yöntemlerde birbirlerinden herhangi bir şekilde etkilenmediklerini, bu gelişmelerin iki bestecide de özgün fikirlerden kaynaklandığını görürüz. I Due Foscari'de karakterlere ait temalar, Jacopo için minör anahtarda klarinetin çaldığı acıklı bir melodi, baba Francesco için viyolonselilerin seslendirdiği bir arpej, Lucrezia için ise sabırsızca yükselen ve üçlülerden oluşan bir motiftir.

Dağılmak bilmez bir kasvetin operaya baştan sona hakim olmasına rağmen sıkıcı ve boğucu olmak yerine eser son derece akıcı bir karaktere sahiptir. Verdi'nin anlatım yöntemi sürükleyici, ifade gücü ve melodik yaratıcılığı yüksektir.

Francesco Meli (Jacopo Foscari) ve Plácido Domingo (Francesco Foscari) I Due Foscari'de. Los Angeles, Ekim 2012 (Foto: Robert Millard).

Özet

I. Perde:

Operanın başlangıcında sahnede olağanüstü kuvvete sahip soylulardan oluşan "Onlar Konsülü" üyeleri yerlerini almaktadırlar. Devlete karşı suç işleyenleri cezalandırmak, sürgün, işkence ve ölüm cezalarını vermek Konsülün yetki ve görevleri arasındadır. Onlar Konsülü, cinayetle suçlanan Dükün oğlu Jacopo Foscari'nin davası için toplanmaktadır. Jacopo'nun düşmanı Loredano'nun gelmesi ile üyeler Konsül salonuna girerler. Venedik'e sürgünden yeni dönen Jacopo doğduğu şehire olan sevgisinden bahseder ("Dal più remoto esilio") ve Onlar Konsülü'ne olan nefretini dile getirir

("Odio solo ed odio atroce"). Jacopo'nun eşi Lucrezia kocası için dua eder ("Tu al cui sguardi onni possente"). Daha sonra Jacopo'nun sürgüne mahkûm olduğunu öğrenince çok kızar ("La clemenza! s'aggiunge lo scherno!"). Bunun ardından Dük Francesco Foscari de oğluna ve gelinine hissettiği çaresizliğini dile getirir ("O vecchio cor che batte").

II. Perde:

Jacopo cezaevinde kâbuslar görmektedir ("Non maledirmi o prode"). Bir Venedik Dükünün kızı olan Lucrezia için - ülkesinin kanunları ne derse desin, kocasının aşkı herşeyi ifade etmektedir. Lucrezia, Jacopo ile beraber sürgüne gitmeye hazır olduğunu söyler. Dük de sevgisini dile getirerek oğlunu teselli etmeye çalışır ("Nel tuo paterno amplesso"). Bunun ardından Loredano, Onlar Konsülü'nün resmi kararını mahkûma bildirmek üzere gelir. Jacopo, Dük ve Lucrezia, ailelerinin başına gelenlerden yakınurlar. Lucrezia çocuklarını babalarını görmeye getirir ama Loredano Foscari'leri cezalandırmaya kararlıdır. Lucrezia ve çocuklarının Jacopo ile gidemeyeceklerini söyler.

III. Perde:

San Marco meydanında şenlikler (regatta) yapılırken Jacopo'yu sürgüne götürecek gemi hazırdır. Cezaevinden getirilen Jacopo, Lucrezia'ya olan aşkını anlatır ("All'infelice veglio"). Jacopo'nun elvedasının ("O padre, figli, sposa") ardından duygularını dile getirirler. Jacopo'nun götürülmesinden sonra acılar içinde olan Dük sarayında oğlunu sayıklar ("Egli ore parte!"). Bir taraftan oğlunun masum olduğunun anlaşıldığı haberi gelirken Lucrezia da Jacopo'nun öldüğü haberini getirir ("Più non vive... l'innocente"). Daha sonra ise Onlar Konsülü Francesco Foscari'den yaşı nedeni ile tahtı bırakmasını ister. Bunun haksızlık olduğunu savunan Dük ("Questa dunque è l'iniqua mercede"), olayı Lucrezia'ya anlattıktan sonra ayrılmaktan başka bir seçeneği kalmadığını görür. San Marco'nun çanları yeni bir Venedik Dükü'nün seçildiğini duyururken Francisco sonunun geldiğini anlar ("Quel bronzo feral"). Jacopo ve Francisco Foscari'nin ölümü ile intikamını almış olan Loredano'nun "borçlarını ödediler" ("L'ha pagata") sözleri ile opera sona erer.

Verdi operaya baştan sona hâkim olan melankolik atmosferi nefesli sazları kullanarak, özellikle Prelüd'de yer alan solo klarnet ve flüt pasajları ile, daha sonra da klarnetle fagotun kromatik pasajlarla yarattığı kasvetli hava ile biçimlendiriyor. Oldukça kısa olan Prelüd'un adagio teması, Jacopo'nun büyük umutsuzluğunu dile getiriyor. İkinci perdenin başında yer alan viyolonsel-viyola ikilisinin karanlık düeti de bu anlamda çok etkili.

I. perdenin ilginç özelliklerinden biri arka arkaya beş solo arya ile başlıyor olması. Karakterler arasında herhangi bir etkileşim ancak bu aryalardan sonra başlıyor. Eserin ender neşeli anlarından biri ise, III. perdenin başında yer alan ve kasveti biraz da olsa dağıtmak için operaya yerleştirilmiş gibi görünen regatta'da gondolcuların söylediği barkarol ("Tace il vento"). Los Angeles Opera'nın I Due Foscari'sinde ise bu eğlence sahnesi bile sürrealist ve boşucu bir cadılar şenliği şeklinde canlandırılmıştı.

Verdi'nin kendi elyazısından I Due Foscari'nin I. perde Prelüd'ünden sonra gelen notalar.

I Due Foscari Yeni Dünya'da

I Due Foscari'nin Yeni Dünya'da ilk seslendirilişi Kuzey Amerika'da değil de 2 Ocak 1847 tarihinde Küba'da gerçekleşti. Havana'da on kez gösterilen opera daha sonra The Italian Opera Company of Havana'nın ABD turnesinde daha popüler olan ve turnenin başyapıtı olarak plânlanan Ernani'ye ek olarak yer aldı. 73 kişiden oluşan topluluğun sanatçıları arasında baş soprano Fortunata Tadesco ve bariton Badiali bulunmaktaydı. Topluluğun müzik yönetmeni Luigi Arditi'ydi. Bu turnede Verdi'nin Ernani ve I Due Foscari'sine ek olarak Bellini'nin Norma'sını, Rossini'nin Mosè in Egitto, ve Pacini'nin Saffo operalarını da seslendirdiler. I Due Foscari'nin ABD prömiyeri 10 Mayıs 1847'de Boston şehrinde yapıldı.

2012-13 Sezonu LA Opera Prömiyeri

2012-13 sezonunu I Due Foscari ile açan Los Angeles Opera, Verdi'nin ender sahnelenen bu eserini ilk kez repertuarına alıyor. James Conlon'un orkestra şefi olduğu prodüksiyonun yönetmenliğini genç Amerikalı sanatçı Thaddeus Strassberger yaptı. Bu Strassberger'in LA Opera ile ilk çalışması oluyor. İki ara dahil üç saatten az süren eser Los Angeles'te üç diğer opera şirketinin ortak katkıları ile sahneye konuldu: Palau de la Música (Valensiya), Theater an der Wien (Viyana), ve Royal Opera House (Londra).

Her zaman olduğu gibi şef Conlon perde açılmadan bir saat önce Los Angeles şehir merkezindeki Dorothy Chandler Pavilion'un ikinci katında opera hakkında bilgi verdi, dinleyicileri önlerindeki keyifli saatlere hazırladı. Conlon herşeyden önce toplulukta dinleyicilere "Foscari" isminin aksan ilk heceye gelmek üzere "Fóscari" şeklinde telâffuz edilmesi gerektiğini söyledi. Daha sonra da "Eğer I Due Foscari Verdi'nin son bestelediği opera olsaydı, 19. yüzyılın

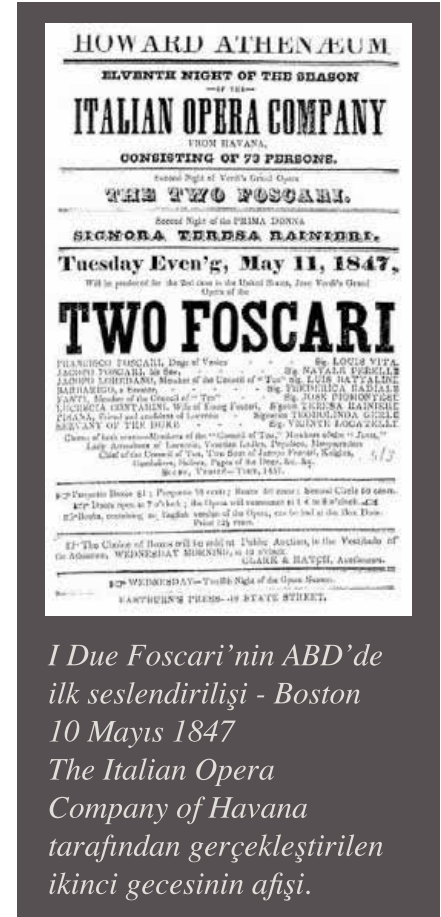
operatik şaheserleri arasında yer alırdı" sözleri ile eserin gücünü, ve doğal olarak Verdi'nin olgunluk çağında yarattığı diğer büyük eserlerinin olağanüstü niteliğini dile getirdi.

7 Ekim 2012 akşamı, gösteri başlamadan hemen önce, Plácido Domingo hoş bir sürprizle orkestra üyeleri arasından seyircilere seslenerek birkaç söz söyledi. Önce sanatçıların hepsinin sağlığını yerinde olduğunu ve kadroda bir değişiklik bildirmek üzere söz almadığını, dolayısıyla endişeye gerek olmadığını şaka ile karışık belirten Domingo, tam 26 sene önce, 7 Ekim 1986 tarihinde Los Angeles Opera ile ilk kez Hollywood'daki Shrine Auditorum'da sahneye çıkıp Verdi'nin Otello'sunda yer aldığını, ve kendisi için çok önem taşıyan bu tarihi olayı bu gün dinleyicilerle paylaşmak istediğini söyledi.

Francesco Foscari 71 yaşındaki Domingo'nun opera sahnelerinde canlandırdığı 140. karakter oluyor! Son yıllarda bariton rollerini de üstlenen sanatçının I Due Foscari'deki rolü, Simon Boccanegra ve Rigoletto'dan sonra seslendirdiği üçüncü Verdi baritonu.

Los Angeles Opera'nın önde gelen ses sanatçıları oldukça uluslararası nitelikteydi:

Francesco Foscari (bariton rolü): İspanyol tenor Plácido Domingo

I Due Foscari'nin ABD'de ilk seslendirilişi - Boston 10 Mayıs 1847
The Italian Opera Company of Havana tarafından gerçekleştirilen ikinci gecesinin afişi.

Jacopo Foscari: İtalyan tenor Francesco Meli
Lucrezia Contarini: Rus soprano Marina Poplavskaya
Loredano: Rus bas İevgen Orlov

Bu sanatçılardan Francesco Meli ve İevgen Orlov, LA Opera ile ilk kez sahneye çıktılar. Sürekli olarak kişisel üzüntüsünü ifade eden ve Dükün çaresizliğinden yakınan Lucrezia eserde devamlı hezeyan içinde bir kadın. Dolayısıyla bu öfkeli karakterin dinleyicinin sempatisini kazanması çok yetenekli bir soprano gerektiriyor. Soprano Marina Poplavskaya bu rolde oldukça başarılıydı. Sanatçı Los Angeles'te bundan önce 2009'da La Traviata'da Violetta olarak rol almıştı.

I Due Foscari'de Jacopo'nun operanın başlangıcındaki kavatinası "Dal più remoto esilio" ve arkasından gelen gösterişli tenor kabalettası "Odio solo, ed odio atroce", tenor Francesco Meli'nin sahnede bir kafes içinde tutuklu olarak söylediği parçalar. Bunlar daha eserin başında dinleyiciye İtalyan sanatçının pırl pırl sesini tanıttı. Verdi'nin I Due Foscari'nin Paris prömiyeri için zamanın ünlü tenoru Mario için yazdığı alternatif kabaletta ("Sento Iddio che mi chiama") ise bu gösteride yer almadı.

I. perdedeki "Eccomi solo alfin" ve bunu takiben Romanza olarak yazılmış "O vecchio cor, che batti", eserin ünlü bariton aryaları arasında yer alıyor. Bunların ilkinde, Domingo sadece sesinin pasını giderdi diyebiliriz. Ama dinleyici kısa bir zaman içinde kendisinden beklediği üstün performansa kavuştu.

Meli, Jacopo'nun II. Perde başındaki aryası "Notte! perpetua notte" ile dikkat çekti. Daha sonraki "Ah padre figli, sposa, a voi l'addio supremo" sözleri ile başlayan ve önde gelen üç karakterin koro ile beraber söylediği parça neredeyse operanın bir özetini oluşturuyor. Sesi gayet parlak ve yüksek notlarda tertemiz olan Poplavskaya, Domingo ve Meli ile olan diyetlerinin daha alçak notalara inen ve oldukça cambazlık gerektiren sonlarında bir miktar zorlandı denebilir.

II. perdenin sonundaki güzel dörtlü "Ah, si il tempo" (Jacopo, Lucrezia, Dük, Loredano) ve koronun söylediği asil ve duygulu "Che piu si tarda", buna ek olarak bütün solistlerin ve koronun kendilerini gösterme şansına kavuştuğu finale "Queste innocenti lagrime" dinleyiciler tarafından çok beğenildi

III. perdede, Dükün koro ile beraber seslendirdiği "Questa dunque è l'iniqua mercede" aryası, eserin

2012-13 sezonunun açılışında LA Opera'nın ilk kez sahneye koyduğu I Due Foscari'nin solistleri: Plácido Domingo (Francesco Foscari, bariton), Francesco Meli (Jacopo Foscari, tenor), Marina Poplavskaya (Lucrezia Contarini, soprano), İevgen Orlov (Jacopo Loredano, bas).

en önemli anlarından birini oluşturuyor. Daha sonra yer alan üçlü "Egli ora parte!" de gecenin takdir edilen ve alkış alan parçaları arasında yer aldı.

Kayıtlar

I Due Foscari'nin CD kayıtları arasında Leyla Gencer'in 1957'de şef Tullio Serafin yönetimindeki La Fenice orkestrası ile Venedik'te seslendirdiği icrası Myto Records basımı ile var. Dört başı mamur modern bir yorum ise Katia Ricciarelli, Jose Carreras, Piero Cappuccilli, Samuel Ramey dörtlüsünün Lamberto Gardelli'nin yönetimindeki ORF Senfoni Orkestrası ve Korosu ile 1976'da yaptığı ve Decca şirketinin yayımladığı kayıt. I Due Foscari'nin yeterince popüler olmamasına en büyük neden öyküsünün sessiz, olaysız ve bir ölçüde tekdüze bir yapısı olması. Ama müziğinin güzelliği ve bütünlüğü ile tekrar, tekrar dinlemeye değer.

Kaynakça

Franz Babinger, Fatih Sultan Mehmed ve Zamanı (Mehmed der Eroberer und seine Zeit), İngilizce baskısından çeviren: Dost Körpe, 5. baskı, Oğlak Bilimsel Kitaplar, İstanbul, 2003, s. 139-140.

Gabriele Baldini, The Story of Giuseppe Verdi, Oberto to Un ballo in maschera, Cambridge University Press, Cambridge, 1980, s. 92-95.

William Berger, Verdi with a Vengeance, Vintage Books, New York, 2000, s. 121.

Julian Budden, The Operas of Verdi, from Oberto to Rigoletto, Praeger Publishers, New York, 1973, s. 174-201.

Dyneley Hussey, Verdi, The Master Musicians, Pellegrini and Cudaby Inc., New York, 1949, s. 41, 320.

Natale Gallini & Guglielmo Barblan, eds., Mostra degli autografi musicali di Giuseppe Verdi. Comitato Nazionale per le Onoranze a Giuseppe Verdi nel Cinquantenario della Morte, Milano, 1951.

George Martin, "Verdi on Stage in the USA: I Due Foscari", The Opera Quarterly, 21, No. 1, 2005, s. 68-92.

Blanche Roosevelt, Verdi: Milan and "Othello", Ward and Downey, Londra, 1887, s. 34.

Francis Toye, Giuseppe Verdi, his life and works, Vienna House, New York, 1972, s. 222.

Richard Grant White, "Opera in New York", The Century, Cilt 23, Sayı 6, 1882, s. 865-882.

Alethea Wiel, Venice, G. P. Putnam's Sons, New York, 1894, s. 268-293.